

Tie, kas atgriežas laukos, jeb 21. gadsimta «robinzoni»

Egita Terēze Jonāne

Mēs esam apraduši, ka pilsētu un ārzemju labumu vilinājums iztukšo laukus, taču ir arī pozitīvi stāsti par ģimenēm un jauniem speciālistiem, kuri atgriežas laukos. «Vietējā Latgales Avīze» uzrunāja zemnieku saimniecības «Caunes» saimniekus Samantu Ziemeli un Māri Vaivodu (Preiļu novada Rīmicānos) un Evitu un Ediju Vārpsaliešus (Līvānu novada Turku pagastā). Savus vērojumus pauda arī eksperti – projektu vadītāja un konferencu moderatore, Līvānu «Handmade Latgola» saimniece Marika Rudzīte-Griķe un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra Krāslavas biroja vadītājs Ivars Geiba.

Palīdzēja un palika

Samanta Ziemeļe un Māris Vaivods atgriežas, lai palīdzētu vecvecākiem, un palika saimniekot laukos

Samanta Ziemeļe un Māris Vaivods tur piena govīs un uztur vairāk nekā 40 hektārus zemes saimniecībā, ko bija izveidojuši Samantas vectēvs un vecmamma. Stāsta Samanta: «Māris dzīvoja un strādāja ārzemēs jau no 18 gadu vecuma, bet es devos tur tad, kad sapazinājos ar Māri. Abi kādu laiku bijām tepat Latvijā (mana pēdējā darba vieta bija Līvānu uzņēmums «CeramOptec»), tad Māris teica, ka varbūt aizbraucam pastrādāt uz Norvēģiju, lai nopelnītu (tur strādāja Māra brālis).

«Kad mēs satikāmies, nemaz nevarējām iedomāties, ka kaut kad dzīvosim laukos un ka kaut kad nodarbosimies ar piena lopkopību. Mēs veiksmīgi dzīvojām un strādājām Norvēģijā, tad Vācijā un Anglijā. Un, kā sāk strādāt ārzemēs (tā tas ir ar visiem, kas ir devušies turp), tā domā – nu drīz, pavisam drīz atgriezīsimies, bet darbs dzen darbu, tu atliec braukšanu vēl uz gadu, tad uz diviem, trim. Arī mēs jau sen bijām domājuši, ka jābrauc mājās, tāpat vecmamma mūs mudināja, lai nākam dzīvot uz laukiem, lai tad, kad viņi aizies mūžībā, mājās nepaliktu tukšas. Un pirms trim gadiem mēs atgriezāmies. Mūsu ārzemju draugi, paziņas bija pārsteigti, ka esam kļuvusi par lauksaimniekiem.

Mēs atgriezāmies, tobrīd Mārim sāpēja kāja, tāpēc viņš vairs nevarēja darīt fizisku darbu, turklāt sākās arī Covid-19 epidēmija, vecmamma un vectēvs saslima ar gripu, tāpēc viņi nevarēja izslaukt govīs. Viņi palūdza, vai mēs varētu atbraukt uz nedēļu palīdzēt, mēs atbraucām, palīdzējām, bet tā kā bija kovids, tad nevarējām atgriezties ārzemēs. Tāpēc nolēmām, ka strādāsim vecmammās un vectēva saimniecībā, kamēr paies epidēmija.

Atbraucām un sākām saimniekot, bet šaubījāmies, vai paliksim šeit, jo sākums bija grūts. Tad mūžībā devās vecmamma, un mēs nolēmām, ka vectēvu neatstāsim vienu pašu. Tā mēs te palikām un dzīvojam kopā ar vectēvu. Arī tagad nav viegli, bet daudz kas jau ir kļuvis pierasts un pazīstams, pamazām, pamazām ejam uz priekšu. Saimniecību šovasar pārkastījām uz mana vārda.»

Kad Samanta un Māris atbrauca uz «Caunēm», vecmamma un vectēvs turēja trīs govīs, bet šodien jaunie saimnieki ganāmpulku palielinājuši līdz 11 piena govīm (sarunas dienā septiņas bija slaukamas). Paši sēj graudus lopbarībai, uztur plavas un ganības, turklāt izmanto pašu izaudzēto sēklu materiālu. Tikmēr iegainās un bezragainās govīs – Latvijas brūnās, Holšteinas sarkanraibās u.c. – pateicībā priecē ar labiem izslaukumiem, iestarpina Māris, piebilstot, ka viena govs dod 24–30 litrus piena dienā.

Tā kā saimniecība ir vēl maza, tad Samanta un Māris govju dižcilības rakstu kopšanu atlikuši uz tuvo nākotni, kad īstenos mērķi par paplašināšanos. Viņi patur telītes, lai paplašinātu ganāmpulku, bet bulļišus pārdod.

«Mēs pienu nododam AS “Preiļu siers”. Šodien piena cena ir ļoti laba – virs 0,40 eiro/l (kad sākām saimniekot, par pienu maksāja 0,23 eiro/l). Taču ir fantastiski augusi degvielas un elektrības cena, veterinārijas pakalpojumi u.c. izmaksas. Šīs cenu kāpumus apgrūtina mūsu darbu. Jācer, ka šis grūtais laiks paies drīz,” atzina Samanta.

Samanta un Māris atbalsta viens otru, gandrīz visus darbus dara kopā, vienīgi tehnikas pārvaldīšana, sēšana un plaušana ir Māra pārziņā, savukārt Samanta lolo govīs. Māris atminas, kā Samanta viņu palaidusi naktī makšķerēt samus Daugavā. Kad pārbraucis mājās, devies nosnausties līdz govju slaukšanai, taču Samanta viņu nav modinājusi un izslaukusi govīs pati. Nākamajā rītā jau Māris Samantai ļāva pagulēt ilgāk

“Caunēs” ganās piena govis

Šovasar ir ielikts vēl viens pamatatkmenis saimniecības attīstībā un stabilitātē, turpina stāstījumu Samanta – iesniegts projekts Lauku atbalsta dienesta programmā «Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai». Ja projekts tiks atbalstīts, tad Samanta saņems 15 000 eiro. Māris pastāstīja: «Mums ir vajadzīgs frontālais iekrāvējs, siena vāļotājs, fermas aprīkojums (barotavas, dzirdītavas). Kad ir siena un skābsiena laiks, mēs iepērkam pakalpojumus, bet, ja mums būs sava tehnika, tad radīsies ekonomija. Lai gan cenas aug katru dienu, nav zināms, vai, saņemot šo atbalsta naudu, tās pietiks visai teknikai, ko nosaucu.»

Vaicāju, ko abi ir ieguvuši, atgriežoties laukos. Samanta uzsver: «Četrus gadus braukājām uz ārzemēm, un katru reizi devāmies turp ar smagu sirdi. Mēs jau sen gribējām būt mājās un saimniekot paši. Kad tu esi tālu no savējiem, gribas braukt atpakaļ, jo ārzemēs savējo nav, tas ir ļoti grūti morāli.

«Atgriežoties uz laukiem, mēs esam atgriezušies mājās, visi mūsu radnieki te ir tuvu. Turklāt mēs atradām tādu darbu, kādu gribējām atrast, proti, tas ir darbs, kur esam saimnieki paši sev, kur paši saplānojam savu dienu, nosakām darbus un pienākumus un izpildām tos, nevis strādājam svešam saimniekam. Tas ir vislielākais ieguvums. Un mēs daudz mācāmies kursus un semināros, jo nekas nestāv uz vietas.” Māris papildina: “Mums nepatīk prasīt, mums patīk visu darīt pašiem. Lai piepildās uzstādītie mērķi, lai mums viss izdodas!”

No Jūrmalas uz Turku pagastu

Vārpsaliešu ģimene dzīvo un lolo ābeles vecvecāku mājās

Evita un Edijs Vārpsalieši uz sarunu atbrauca ar saviem trim bērniem Elizabeti, Edvardu un Eleonoru. Viņi jau sešus gadus dzīvo Edija vecvectēva mājās «Jaunrubeņos» Turku pagastā. Vispirms tur uzturējās brīvdienās – remontēja ēku, kopa apkārtni, iestādīja ābeļdārzus, bet tagad tās ir Evitas, Edija un bērnu pastāvīgās mājās. Evita strādā Jaunsilavas pamatskolā par vēstures un sociālo zinātņu un teātra mākslas pulciņa skolotāju, bet Edijs vada Līvānu pašvaldības Būvniecības un infrastruktūras nodaļu.

«Vecvectēvs māju uzcēla 1937. gadā, pēc septiņiem gadiem 1944. gadā to pameta, jo vecvectēvs ar ģimeni izceļoja uz Ameriku, palika vienīgi vectēvs un vectēva brālis, jo viņi bija iesaukti vācu leģionā. Padomju laikā «Jaunrubeņos» mājās bija atņemtas, un, Latvijai atkal kļūstot brīvai, mēs šīs mājas atguvām. Pavērsiena punkts bija kovids, kad visiem bija jāšēž mājās. Mēs kovida laiku pavadījām laukos – «Jaunrubeņos»,» saka Edijs. Evita iestarpina: «Mēs sapratām, ka diviem bērniem mācīties un man strādāt attālināti divistabu dzīvoklī Jūrmalā – tas būtu par grūtu. Tāpēc mēs izvēlējāmies lauku māju. Tur ir labs interneta pieslēgums, labi mobilie sakari un plašas istabas, tas ļauj strādāt un mācīties, mazliet distancējoties vienam no otra tiešsaistes internetā laikā. Tā mēs «Jaunrubeņos» pavadījām visu attālināto mācību un darba laiku. Un tad Jaunsilavas pamatskolas direktore Janīna Usāre piezvanīja man un uzaicināja strādāt šajā skolā. Mēs nolēmām, ka tas ir iemesls, lai atgrieztos Edija vecvecāku mājās Turku pagastā.»

«Evitai un Edijam sākotnēji bija ideja dzīvot “Jaunrubeņos” tad, kad vecākie bērni paaugsties, bet darba piedāvājums Evitai mudināja visus braukt un palikt laukos. “No malas viss izskatās kā pasakā – vispirms piedāvāja darbu Evitai, tad pieteicos Līvānu novada pašvaldībā un šovasar sāku vadīt Būvniecības un infrastruktūras nodaļu. Algas starpība ir liela, bet mums ir svarīgi būt kopā un savās mājās. Vēl līdz šī gada Jāņiem dzīvoju Jūrmalā un strādāju Rīgā, bet brīvdienās braucu pie ģimenes uz Turku pagastu. Tas bija gūti. Bet dzīvē viss notiek tā, kā tam jānotiek, un ģimene un mājas ir svarīgākas par amatiem un finansēm,” atzīst Edijs. Evita iestarpina: “Mēs paši mērķtiecīgi nemeklējām darbu tuvāk mūsu “Jaunrubeņiem” – viss atnāca pats.”

Jautāju Elizabetei un Edvardam, vai viņiem patīk mācīties Jaunsilavas pamatskolā. Abi vienbalsīgi teica, ka patīk un ka tā ir laba skola. Elizabetei (5. klase) ļabi padodas matemātika, mūzika un zīmēšana, bet Edvardam (7. klase) – informātika un angļu valoda. Tikmēr Eleonora (4 gadi) apmeklē pirmsskolas izglītības grupu turpat Jaunsilavas pamatskolā, viņai patīk darboties ar plastilīnu, zīmēt un krāsot, piebilst mamma. Evita priecjājas, ka šajā skolā redz un sajūt katra skolotāja rūpes par katru skolēnu.

«Kad dzīvojām Jūrmalā, Elizabetei un Eduardam klasē bija 30 un vairāk bērni, šeit, Jaunsilavas pamatskolā, ir 10–11 skolēni, un viņi visi visu dzird, visu redz, ko dara un saka skolotājs. Tādā klasē bērns ir zinošāks, drošāks,» atzīst Edijs.

Ko Vārpsaliešu ģimene ieguva, pārceloties uz laukiem? Edijs atgādina, ka katram latvietim ir svarīgs savs stūrītis, sava zeme, kur ieguldīt savu darbu un sirdi. ««Jaunrubeņos» māja atrodas pie ceļa, bet vienalga tur ir miers, tur ir lauku gaiss... Lauku idille,» teic Edijs. «Te, laukos, ir klusums, plašums, bērni var izstaigāties, izbraukāties ar riteņiem, tikmēr es varu darboties pa māju, un man nav jāuztraucas par viņu drošību. Manī ir miera sajūta. Pilsētā gan mums bija jāiet laukā kopā, visu laiku jāredz bērni, ko viņi dara. Pilsētās ir daudz stresa, nemiera. Laukos ir klusās nakts, ko caurauz putnu un sienāžu dziesmas,» novērojuši Evita. Un uzsver, ka laukos ir darbs, ko viņa mīl. Edijs piebilst – turpat ir Līvāni, kur ir darbs viņam. Arī Arvīda Žilinska Jēkabpils mūzikas skola, kuru apmeklē Edvards un Elizabete, atrodas 25–30 minūšu brauciena attālumā, turklāt skolas pedagogi sakārto stundas tā, lai Elizabete un Edvards tās apmeklētu pēc stundām Jaunsilavas pamatskolā.

Evita un Edijs ar bērniem apsaimnieko 4 hektārus zemes, proti, kā teikts iepriekš, tur jau aug aptuveni 100 ābeļītes, izveidotas puķu, košumkrūmu un dārzenų dobes un uzstādīta 60 m² liela siltumnīca. Laukos ir ko darīt, vari izaudzēt savu ekoloģisko kartupeli, tomātu, bieti, salātus, uzsver Vārpsaliešu pāris un lepojas, ka bērni ir lieli palīgi. Elizabete mazgā traukus un kārto istabas, Edvards laista siltumnīcas dārzeņus un plauj zāli, Eleonora laista puķes, un visi kopā rosās dārzā.

«Ja pirmais bērns piedzima tad, kad man bija 30 gadi, tad mēs, ja varētu sākt visu no jauna, pirmos bērnus sagaidītu daudz ātrāk,» teica Edijs, smaidot sirsnīgi, bet Evita piebilst, ka nevēlas mainīt neko – viss notiek tā, kā tam jānotiek.

Ekspertu viedokļi

Projektu vadītāja un konferencu moderatore, Līvānu «Handmade Latgola» saimniece Marika Rudzīte-Griķe: «Atgriešanās Latgales laukos, manuprāt, ir lieliska alternatīva pilsētas dzīvei. Turklāt šī alternatīva neizslēdz «pilsētas dzīvi» (nav obligāta nepieciešamība būt tikai lauku vidē) – šī izvēle daudzveidīga, paplašina un bagātina cilvēka dzīvi kopumā. Mēs varam saņemt vairāk miera, saglabāt labāku veselību, nepārtraukti attīstīt savu radošumu dažādu izaicinājumu risināšanai, tai pašā laikā nezaudējot kontaktu ar pilsētām un pasauli (pateicoties internetam un modernajām tehnoloģijām).

«Nemot vērā darba tirgus tendences, aizvien lielāku pašnodarbinātības, mazās uzņēmējdarbības un attālinātā darba modeļu attīstību, lauku vide var piedāvāt ļoti plašas iespējas dažādu produktu un pakalpojumu veidošanai un piedāvāšanai pilsētas iedzīvotājiem – sākot ar lauksaimniecības, tūrisma un veselības jomu un beidzot ar amatniecību, dizainu, rakstīšanu, apmācībām vai mārketinga pakalpojumiem. Bet, protams, ne visiem ir jāatgriežas laukos un ne visi atgriezīsies.

Padomi tiem, kuri vēlas atgriezties laukos

Samanta un Māris mudina – pirms kaut ko uzsākt, apsvērt ar prātu, ko un kā, un par kādu naudu tu darīsi, nevis uzreiz iekrist kredītu lamatās. «Mēs iesakām dzīvot laukos. Mums ar Māri bija dzīvoklis Līvānos, ārzemēs gan dzīvojām dzīvoklī vai mājā. Bet dzīvoklis nav lauki. Laukos tu vari iziet bezmaz vai plīks, un neviens nevīpnsās par to.

«Kad bija kovida ierobežojumu laiks, mēs varējām sēdēt laukā savā pagalmā, tikmēr dzīvoklī nav tādas brīvības un tāda plašuma. Tā gudrība – dzīvot laukos – atnāca ar gadiem,» teic Samanta.

Arī Evita un Edijs aicina dzīvot un strādāt laukos. «Kovida laiks mums parādīja citu realitāti. Ja agrāk, piemēram, valsts iestādēs bija jāiet uz darbu, lai rakstītu papīrus klātienē, tad šodien to var darīt attālināti. Dokumentu aprīte notiek elektroniski, un papīrus var kārtot attālinātā darba vietā. Esmu runājis ar cilvēkiem, kuriem ir savs stūrītis zemes laukos, un viņi strādā attālināti. Tāpat var sameklēt darbu tuvējā pilsētā. Tā tiešām vairs nav problēma – dzīvot laukos, bet strādāt attālināti. Sievas brālis dzīvo un atjauno māju laukos Preiļu novadā, bet strādā attālināti datorfirmā. Pirms tam viņš īrēja dzīvokli Rīgā, brauca ar auto, un tas bija krietni dārgāk. Tagad viņš var atjaunot māju, jo nav jāmaksā dārgā dzīvokļa īres maksa. Ja ir tāda iespēja dzīvot laukos, tad ir jābrauc un jādzīvo,» saka Edijs un piebilst, ka viņš ar ģimeni vēlējas mieru, kāds ir laukos, bet daudzi, sevišķi jaunībā, vēlas kņadu, burzmu, kāda ir pilsētā, tāpēc lai katrs izvēlas to vietu, kas viņam patīk un der.

Lauku vide ir tikai tiem, kur izvēlas šo alternatīvu (tai skaitā ir gatavi pabraukt kādu gabalu pa neasfaltētu ceļu un kādu brīdi pieciest lēnāku internetu, bet kā «kompensāciju» saņemt to, ko pilsētas vide nekad nevarēs piedāvāt!) Mūsu dzīvi nosaka mūsu izvēles!»

Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra Krāslavas biroja vadītājs Ivars Geiba:

«Iemesli, kāpēc cilvēki atgriežas laukos, ir divi. Viens ir piespiedu, kad mainās zemes, saimniecības īpašnieki, jo nomirst vecāki vai vecvecāki, lai turpinātu saimniecisko darbību vai apsaimniekotu īpašumus. Otrs iemesls – cilvēki ir nopelnījuši naudu kaut kur citur tepat Latvijā vai ārzemēs un ir materiāli nodrošināti, bet grib kaut ko pamainīt. Tāpēc atrod un nopērk zemi vai māju un pārceļas uz laukiem. Vieni varbūt sākumā nemaz neplāno saimniekot, varbūt strādā attālināti, bet beigās nonāk līdz lauksaimniecības nelielām nozarēm – tur kazas un trušus, audzē zemenes, realizē šo produkciju.

«Nevar teikt, ka cilvēku atgriešanās laukos ir masveida un populārs pasākums, taču katrs atgriešanās stāsts izskan, tiek iztirzāts plaši sabiedrībā un medijos. Ir arī tā, ka, ja kāda saimniecība pārtrauc savu darbību, tad to nopērk kaimiņu saimnieks vai lielākas saimniecības īpašnieks.

Ieteikumi Latvijas valdībai

Valsts varētu paredzēt vairākas atbalsta programmas jauniešiem (25–30 gadi), kas atgriežas laukos, piemēram, atliktie nodokļu maksājumi vismaz uz trim gadiem, uzskata Samanta un Māris. Iestarpināšu, ka tikko Samanta pārmēna saimniecību, tā uzreiz valsts sāka iekasēt nodokļus. Zemniekus uztrauc arī ceļi, piemēram, vārkavieši jau gadiem cīnās, lai asfalts būtu uzklāts ceļa posmam no Rīmicāniem līdz Vārkavai un no Rīmicāniem līdz Līvāniem. «Paldies, ka ir atbalsts 15 000 eiro, bet tikai tad, ja apstiprina projektu. Kamēr nav laba ceļa, tikmēr mēs braucam ar vecu automašīnu. Atpūtas pasākumiem ir jānotiek tepat pagastos uz vietās, un tie arī notiek, vienīgi cilvēku ir palicis mazāk, tāpēc notiek mazāk pasākumu. Jaunie nenāks uz laukiem tik ilgi, kamēr valsts neatbalsīs jaunos,» uzsver Samanta.

Edijs un Evita rosina valsts un pašvaldības iestādes informēt, kur var iegādāties māju laukos, tāpēc ka interneta reklāma ne vienmēr strādā objektīvi.

«“Labs ir Līvānu piemērs. Tā ir pilsēta, kas gan piedāvā darbu arī lauku cilvēkiem, ir draudzīga ģimenēm, jo ir rotaļu laukumi, baseins, slīmnīca, dažādi atpūtas centri un cita infrastruktūra. Lauku cilvēkam ir vajadzīgs ne tikai darbs, bet arī svētki, un, ja laukos ir radošas izpausmes un izklaides iespējas, tad tas piesaista jauniešus. Skolās jāpalīdz jauniešiem saprast, kura profesija ir istā, nepiemirstot, kādi speciālisti ir vajadzīgi laukiem. Tāpat laukos jākursē sabiedriskajam transportam. Valstij šīs visas labās lietas ir jāatbalsta, jo tad laukos cilvēki sapratīs, ka kāds rūpējas arī par viņiem. Investīcijas, ko investējam laukos, ir investīcijas nākotnē. Lai Rīga nav vienīgais valsts attīstības mērķis,» aicina Edijs.

Jaunās ģimenes ar bērniem atgriežas nevis dziļos laukos, bet tur, kur tuvu ir skola, bērnu dārzs, pašu darbs.

Ja cilvēks atgriežas laukos, lai aizmuktu no pilsētas, tad tā nav atgriešanās laukos, jo tikpat labi viņi var atkal aizmukt uz pilsētu tad, kad tas miers apņiks. Laukos redzēsim ekonomiskos bēgļus no pilsētām, kas pārdos savu īpašumu Rīgā un nopirks piecas reizes lētāku īpašumu Krāslavā, Balvos vai citur. Manuprāt, īsta atgriešanās laukos ir tad, kad cilvēks sāk nodarboties ar lauksaimniecību.

Valstī ir vairāki instrumenti, kas atbalsta jaunos lauksaimniekus, proti, tie ir papildu punkti, izvērtējot projektus, papildu maksājumi, 15 000 eiro atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai utt. Bet tas ir tikai mazs atbalsta procents, jo laukos dzīvo un strādā ne tikai lauksaimnieki, bet arī skolotāji, mediķi, pakalpojumu sniedzēji (autoservisi u.c.). Taču līdz ar valsts pakalpojumiem – skolu, iestāžu – optimizāciju (Krāslavā nav vairs pieejami pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pakalpojumi, tāpēc cilvēkam vismaz divas reizes jābrauc uz Daugavpili) lauki paliek arvien tukšāki.

Valsts it kā ar vieniem instrumentiem atbalsta lauku cilvēku, bet ar savām tā saucamajām ekonomijas darbībām tā dara visu, lai cilvēkus dabūtu prom no laukiem un lai pastāvētu tikai lielas zemnieku saimniecības un lieli uzņēmumi, kas spēj nopelnīt ar lieliem apjomiem.

Lai Latgalē uzsāktu patstāvīgu saimniekot cilvēks, kurš ir atgriezies laukos no pilsētas, tad tas ir grūti, pat neregāli, izņemot Pierīgu, ja atgriežas no Rīgas, piemēram, uz Ķekavas novadu. Tomēr Rīgas tirgus ir tuvu. Ja grib saimniekot no nulles tālākās reģionos, tad tā ir neiespējamā misija, un es pagaidām neredzu valsts mērķētu atbalstu, kas veicinātu strauju lauku atdzimšanu.

Es pats esmu lauku dzīvesveida piekritējs, strādāju laukos, redzu, kādu gandarījumu sniedz paša darbs un saražotā produkcija, ko var piedāvāt arī citiem. Tomēr es nedomāju, ka katru cilvēku tas varētu interesēt, ka katram cilvēkam tas būs pa spēkam. Protams, var atgriezties laukos un strādāt attālināti Rīgas vai ārzemju firmā un teikt, ka esmu atgriezies laukos. Tā tas ir. Bet ja cilvēks atgriežas laukos, tad es to saprotu tā, ka viņš laukos izveido savu uzņēmumu vai atrod darbu.»

Samantas Ziemeles un Marikas Rudzītes-Griķes arhīva foto, Egītas Terēzes Jonānes foto

MAF

Mediju atbalsta fonds

Sabiedrības integrācijas fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

«Par projekta raksta «Tie, kas atgriežas laukos, jeb 21. gadsimta «robinzoni» saturu atbild SIA «Vietējā»»